ABDULLAH BİN ADÎY

Hadîs ve fıkıh âlimlerinin büyüklerinden. İsmi, Abdullah bin Adiy bin Abdullah bin Muhammed İbn-i Mübârek el-Cürcânî olup, künyesi, Ebû Ahmed'dir. 277 (m. 890) senesinde Zilkâ'de ayının başlarında doğdu. Kendi şehrinde İbn-i Kattân, hadîs âlimleri arasında ise İbn-i Adîy ismiyle meşhûr oldu. İlim öğrenmek ve hadîs-i şerîf toplamak için İskenderiye ile Semerkand arasında bir çok şehri dolaşmıştır. 365 (m. 976) târihinde Cemâzil-âhır ayının başlarında Cürcan'da vefât etti. İbn-i Adîy, Abdurrahmân bin Kâsım er-Revvâs, Ebû Ukayl Enes bin es-Selm, Ebû Huleyfe el-Cemhî, Hasen bin Süfyân, Behlül bin İshâk el-Enbârî, Ebû Abdurrahmân en-Nesâî, Muhammed bin Yahyâ el-Mervezî, Ebû Ya'lâ el-Musûlî, Abdân el-Ahvâz, Ebû Arûbe ve daha birçok âlimden ilim tahsil etmiş, hadîs-i şerîf öğrenmiştir. Kendisinden de Ebû Abbâs bin Ukde, Ebû Sa'îd el-Maliyenî, Hasen bin Râmîn, Hamza bin Yûsuf es-Sehmî ve daha bir çok âlim ilim öğrenmiş ve hadîs-i şerîf rivâyetinde bulunmuşlardır.

İbn-i Adîy; hadîs ilminde sika (güvenilir, sağlam) bir râvi, fıkıh ilminde yüksek bir âlim, haramlardan son derece kaçan, dünyâya ehemmiyet vermeyip, mübahların çoğunu terk etmiş bir âbid (çok ibâdet eden), herkes tarafından sevilen ve sayılan bir zât idi.

297 (m. 909) yıllarında ilim öğrenmek için Şam'a, daha sonra Mısır ve başka yerlere gitti. İlim öğrenmekteki gayreti pek ziyâde olup, her türlü zorluklara göğüs gererdi. Hiçbir şey onun bu azmini kıramadı. Uzun yıllar hiç yatak yüzü görmedi. Verdiği hükümler ve beyanları, kendinden evvel ve sonra gelen âlimlerin hepsinin ilmine ve hükümlerine uygun idi. Kâdılar ve âlimler onun hükümlerini aynen kabûl edip onun bildirdiğiyle hükmettiler. İyilik ve hayır arayanlar onun sözlerine ve kitaplarına uyup, onlarla amel ettiler.

Hâkim bin Asâkir de onun kendisine müracaat edilen güvenilir bir râvi olduğunu bildirmiş, Hamza es-Sehmî ise, "O hadîs ilminde hafız (yüzbin hadîs-i şerîfi râvileriyle ezbere bilen) i'timâd edilir bir âlim, sağlam bir râvidir. Zamanında onun gibisini görmedim" demiştir.

Hamza es-Sehmî şöyle anlatmıştı: Dâre Kutnî'ye zâif hadîsleri bildiren kitap sordum. O, "Sende İbn-i Adîy'in kitabı var mı?" dedi. Ben de "Evet" dedim. Bana: "O, sana yetecek kadar bilgi verecek mükemmellikte bir kitaptır" dedi.

Halîlî buyuruyor ki: "İbn-i Adîy, hafıza ve heybet yönünden, benzeri bulunmayan, bir zâttı. Abdullah bin Muhammed'e, İbn-i Adîy'in mi, yoksa İbn-i Kânî'nin mi hafızasının daha kuvvetli olduğunu sordum. O da: "Elbetteki İbn-i Adîy'in hafızası daha kuvvetlidir" diye cevap verdi.

Ahmed bin Müslim'in de: "Başkaları okuduktan bir şeyi ezberlemeye çalışırlarken, o çoktan onu ezberlerdi" dediğini işittim.

Onun bildirdiği bir hadîs-i şerîfte Peygamber efendimiz şöyle buyuruyorlar "Her kılın altında bir cünüplük vardır. (Ya'nî, kıl bulunan bedenin bütün görünen kısmı, cünüplük mahallidir.) O halde, vücuttaki bütün kılların altını yıkayınız. Vücudu kir ve benzeri şeylerden temizleyiniz." (Vücutta yapışık bulunan bir şey, suyun geçmesine mâni olursa, cünüplük gitmez.)

El-kâmil fî ma'rifet-id-Duâfâ adlı bir eseri vardır. Bu eserin ismi ma'nâsına, lafzı muhtevâsına uygundur. Bu kitapta meşhûr âlimlerin hayatları ve bilinmeyen, garip hâllerinden bahsedilir. Ayrıca "Muhtasar-ı Müzenî" kitabına ilâveler yaparak "el-İntisâr" ismini vermiştir.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Mu'cem-ül-müellifîn cild-6, sh. 82

2) Şezerât-üz-zeheb cild-1, sh. 51

3) Tabakât-üş-Şâfiiyye cild-3, sh. 315

4) Tezkiret-ül-huffâz cild-3, sh. 940

5) El-A'lâm cild-4, sh. 103